

[Elmqvist.]

slå fast ved grundlovens § 70, at domstolene er berettigede til at påkende ethvert spørgsmål om øvrighedsmyndighedens grænser.

Diskussionen om domstolenes kompetence er derefter, som jeg udtalte før, blevet tortsat gennem de sidste 100 år. Jeg henviser således bl. a. til professor Ernst Andersens fornylig udkomne bog „Forfatning og Sædvane“, hvor spørgsmålet, dets historie og andre landes stilling er indgående belyst i andet kapitel. Og jeg henviser til professorerne Ross og Ernst Andersens „Dansk Statsforfatningsret“ II, pag. 14, hvor spørgsmålet også behandles. Jeg nævner disse to bøger for det tilfælde, at ærede medlemmer skulle have lyst til at fordybe sig i emnet. Jeg kan også henviser til professor Berlin, „Den danske Statsforfatningsret“, første del, og anden del, pag. 72, og til en hel række andre forfattere, som jeg skal nævne om et øjeblik.

Løvrigt har stillingen været den, at nogle forfattere, således som jeg nævnte før, Ørsted til at begynde med, senere Nellemann og højesteretsdommer Troels G. Jørgensen, har benægtet, at domstolene havde en sådan adgang, medens derimod flertallet — det beder jeg ærede medlemmer lægge mærke til — af vort lands juridiske forfattere i hvert tilfælde i de senere tider, såsom Ussing, Scheel, Deuntzer, Julius Lassen, Viggo Bentzon, Henning Matzen, Knud Berlin m. fl., har hævdet, at der måtte tilkomme domstolene ret til at prøve, om de af rigsdagen vedtagne love var grundlovsstridige eller ej.

Rimeligt er det måske også at nævne, at blandt den senere tids politikere har meningerne også været delte, om domstolene burde have denne ret — jeg vil gerne have understreget: om de burde have denne ret, jeg skal bagefter komme ind på, hvorfor jeg så stærkt understreger dette —, idet afdøde justitsminister Zahle og den højtærede formand er optrådt som Nellemanns og Ørsteds disciple i dette spørgsmål, medens Rytter, professor Axel Møller, Pürschel, Hofstein, den radikale folketingsmand, nu afdøde højesterets-sagfører Heilesen m. fl. bestemt er gået ind for, at højesteret og domstolene burde have denne ret. Ønsker man nærmere kendskab hertil, kan jeg, som jeg gjorde

før, henviser til den meget omfattende debat, der fandt sted om dette spørgsmål i 1926 i folketinget.

Overfor dette, at der har været teoretisk strid om spørgsmålet, om domstolene burde have denne ret, og at der er betydelige jurister for og betydelige jurister mod, dog i den sidste menneskealder flest jurister for domstolenes kompetence, således at man kan sige, at denne opfattelse i de senere år har været den mest almindelige i dansk retsvidenskab, står imidlertid det meget afgørende, det, der efter min mening er det absolut afgørende i dag, at det gennem Højesterets praksis er slået fast som gældende retspraksis i dag, at domstolene i Danmark i dag har denne beføjelse.

Man kan i så henseende henviser til en række domme, såsom i 1920 den bekendte dom om grundlovs-mæssigheden af loven om lens og stamhuses overgang til fri ejendom, hvor resultatet blev, at landsretten underkendte lovens grundlovs-mæssighed på nogle områder, medens Højesteret anerkendte den — endvidere fæsteafsløsningsloven, som Højesteret ikke underkendte, som Højesteret anerkendte, med den meget interessante motivering, at den anfægtede lovs grundlovsstridighed ikke kunne statueres med den sikkerhed, som måtte kræves, for at domstolene skulle kunne tilsidesætte bestemmelserne i en på grundlovs-mæssig måde vedtagne lov som grundlovsstridig. Til denne motivering fra Højesterets side skal jeg tillade mig at komme tilbage senere. Endvidere kan nævnes sagen om adgang til afskedigelse af dommere, grundlovens § 71. Også i dette tilfælde statuerede Højesteret, at der ikke forelå en grundlovsstridig lovgivning.

Hvad viser dette? Det viser, at der gennem Højesterets gentagne tagen positiv stilling til spørgsmålet om loves grundlovs-mæssighed er slået fast, at domstolene har ret til at afgøre, om de af rigsdagen vedtagne og af kongen stadfæstede love er overensstemmende med grundloven, en ret, som efter min mening så meget stærkere understreges ved, at man ikke i anledning af disse sager fra statsmagtens side har protesteret mod, at domstolene tog dem til påkendelse, ved at kræve de pågældende sager afvist.

Yderligere er dette, at denne prøvelsesret